

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR: DENİZLİ VE ERZURUM ÖRNEĞİ¹

Feyyaz KARACA² -İbrahim AKŞİT³

Özet

Okullarda eğitim-öğretim, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan merkezi öğretim programları üzerinden şekillenmektedir. Bu öğretim programları, çoğu zaman sorunsuz ve uygun görünebilir ancak teoride fark edilmeyen fakat uygulamada ortaya çıkan birçok sorun karşımıza çıkabilmektedir. Buradan hareketle öğretim programının uygulayıcısı ve eğitim sürecinde etkin rol üstlenen öğretmen, bu araştırmanın odak noktasıdır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin eğitim-öğretim sürecinde karşılaştıkları sorunlar nelerdir? sorusundan yola çıkılarak bu çalışmada Denizli ve Erzurum il merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunların tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nicel yöntemlerden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Denizli ve Erzurum il merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan bütün sosyal bilgiler öğretmenleri araştırmanın evrenini oluşturmuştur. Evrenin tamamına ulaşıldığından dolayı örneklem alınmamıştır. Veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formu ile toplanmıştır. Araştırmada betimsel istatistik teknikleri kullanılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme aracındaki kişisel bilgilerin frekans ve yüzdelik dağılımları ile karşılaşılan sorunlara verdikleri cevapların da aritmetik ortalamaları bulunmuştur. Betimsel istatistik teknikleriyle elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Açık uçlu sorulara verilen cevaplar ise genel eğilimler ve benzerliklere göre nitel olarak analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulardan yola çıkılarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar öğretmen, öğrenci, SBS-dershane, yöntem ve teknikler ile müfredat programı olmak üzere beş grupta ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Sosyal bilgiler, öğretmen, sorun, müfredat, öğrenci, SBS, dershane, yöntem ve teknik.

THE PROBLEMS WHICH SOCIAL STUDIES TEACHERS SERVING IN PRIMARY SCHOOLS FACED, DURING THE SOCIAL STUDIES EDUCATION: THE EXAMPLES OF DENİZLİ AND ERZURUM

Abstract

Education and training on the schools are formed on central education programs which are arranged by Ministry of National Education. Most of the time those education programs can be seen as unproblematic and suitable. However lots of errors may encounter which are not observable in theory but in implementation. Thus, the teacher, who is the implementer of Education process and confronting an active role in this process, is the subject matter of this research. Inspired by the question "what are the encountered problems of social studies teachers on the education and training process?" is intended to identify the problems that are encountered on the social study education to whom the social studies teachers in the elementary schools in the city centers of Denizli and Erzurum. The model of quantitative descriptive survey method was used in this research. All social studies teachers working in elementary schools in Denizli and Erzurum were the universe of the research. The sample was not used due to reach the entire research universe. Data were collected by survey questionnaire forms that were developed by researchers. In the research, descriptive statistic techniques were used based on frequency and percentage distribution of individual information. The means analyses of the responses of social studies teachers were conducted about their encountered problems. The responses that are given to the open ended questions were analyzed qualitatively according to general trends and similarities. The research findings indicates that social studies

¹ Bu çalışma ikinci yazarın, adı birinci yazarın danışmanlığında "İlköğretimde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunlar (Denizli ve Erzurum örneği)" adlı yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir ve Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi ile Sosyal Bilgiler Eğitimcileri Birliği Derneği tarafından 28-30 Nisan 2016 tarihlerinde Denizli'de düzenlenen V. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu'na sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, fkaraca@pau.edu.tr

³ Milli Eğitim Bakanlığı, iaksitt@gmail.com

teachers faced five different groups of problems related to the teachers, students, SBS-private exam preparation courses, teaching methods and techniques with curriculum.

Key words: Social studies, teacher, problem, syllabus, students, SBS, school-support form and techniques.

1. GİRİŞ

Ülkeler genellikle bilinçli, sorumluluk sahibi, topluma, kurallara ve kanunlara saygılı etkin vatandaşlar yetiştirmek için büyük çabalar harcamaktadırlar. Her ülkede olduğu gibi ülkemizde de bu tür vatandaşlar yetiştirme işinin önemli bir bölümü ilköğretim okullarında gerçekleştirilmektedir. Bireylere istenilen bu özellikleri kazandırma sorumluluğunun büyük bir kısmı ilköğretim I. kademedeki 4. ve 5.; II. kademedeki 6. ve 7. sınıflarda okutulan sosyal bilgiler dersleri tarafından gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır (Akar, 2001: 19-42). Ülkemizde yeni oluşturulan sosyal bilgiler programının amacı da 21. yüzyıla uygun insan tipini yetiştirmektir (Kaymakçı, 2009: 14). Program incelendiğinde yeni programın öğrenciyi merkeze alan, etkinliklere dayalı, öğretim teknoloji ve materyallerinden faydalanmayı amaç edinen, modern dünyada eğitim öğretim faaliyetlerinde kullanılan öğretim strateji, yöntem ve tekniklerini kullanmayı esas alan bir yapıda olduğu görülmektedir. Yeni hazırlanan programların, program geliştirme uzmanları açısından teorik olarak uygun görülebilir ancak uygulama koşullarına uygun olmaması durumunda programın uygulamada başarılı olma şansı çok zayıf olacaktır (Aşkar vd. 2005). Bilim ve teknolojinin baş döndürücü hızla ilerlediği dünyamızda hiçbir program kalıcı değildir; sürekli olarak yenilenmeye ve geliştirilmeye muhtaçtır. Programa ilişkin yapılan araştırmalar, ileriye dönük programda yapılacak değişikliklere yol gösterici olacağı için önemlidir. Program geliştirme sürekli ve dinamik bir süreç olduğundan, mevcut programın etkinliğinin artırılması, uygulama sonucu ortaya çıkan tespitler ve önerilerle mümkün olabilir. Bu nedenle programların değerlendirilmesi gereklidir. Uygulanan programlardaki eksiklikler ve sorunlar uygulama sırasında tespit edilip, ilgili öğretim programları bu eksiklikler ve sorunları giderecek şekilde geliştirilir. Bir eğitim sisteminin başarısı temelde, sistemi işleyip uygulayacak olan öğretmenlerin ve diğer eğitim personelinin niteliklerine bağlıdır. Hiçbir eğitim modeli, o modeli işletecek personelin üzerinde hizmet üretmez. Bundan dolayı, *bir okul ancak içindeki öğretmenler kadar iyidir* denilebilir (Kavcar, 1987: 39). Yeni programların uygulamada ne kadar başarılı olup olmadığının belirlenmesine gereksinim vardır. Bu çalışmada yeni programları uygulayan öğretmenlerin, yeni programların uygulamadaki etkililiğine ilişkin görüşlerini belirlemenin program geliştirme sürecine katkı getireceği düşünülerek, *sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunlar* araştırma konusu olarak seçilmiştir.

Alanyazında ders öğretim programıyla ilgili sorunlar konusunda çok sayıda çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bu konuda Sığan (1997) program, araç-gereç, yöntem ve teknik ile ezberci anlayışa dikkat çekerken; Toklu (1997) program, fiziksel ortam, öğretmenin kişisel özellikleri ve bilgi eksikliği, ders kitapları ile öğretmen eğitimi ve konuların yüzeyselliğini öne çıkarmıştır. Diğer taraftan Işık (2001) program, öğretmen, ders kitapları, araç-gereç ve zaman sorunun vurgularken, Tahiroğlu (2006) üniversite eğitiminin yetersizliği, araç-gereç kullanma ve temin etme, disiplinsiz öğrenci davranışları, yetersiz hizmet içi eğitimler, görev yapılan kurumdaki olumsuz şartlar, çevre yaşantısı ve sosyo-ekonomik durum gibi konulara vurgu yapmıştır. Alataş (2008) ise okul, öğretmen ile yöntem ve teknikleri, Akdeniz (2008) zaman azlığı, okulun fiziki özelliklerinin yetersizliği (altyapı eksikliği), ölçme-değerlendirme eksikliğine vurgu yapmıştır. Çevik'te (2009) öğretmenlerin yazılı soruları ile SBS sorularının örtüşmemesi, SBS sorularının kazanımları tam ölçmemesine dikkat çekerken, Arslantaş (2006), müfredatı, Yazıcı'da (2001) öğretmenlerin öğretim metotlarını yeterli şekilde uygulamadığına yönelik sorunlara araştırmalarında öne çıkarmışlardır.

1.1. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Denizli ve Erzurum il merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunları tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıda verilen iki temel alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. İlköğretimde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre sosyal bilgiler öğretiminde öğrenci, Seviye Belirleme Sınavı (SBS) - dershane, öğretmen, yöntem- teknikler ve sosyal bilgiler öğretim programından kaynaklanan sorunlar nelerdir?

2. İlköğretimde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri ile onların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, mezun olduğu branş, hizmet süreleri, lisansüstü öğrenim durumları, görev yaptığı okulun sosyo-ekonomik yapısı, kendini yeterli bulma ve görev yerleri değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.2. Çalışmanın Önemi

Bu çalışma eğitimin genel ve uzak hedeflerinin gerçekleştirilmesinde doğrudan görev yüklenen sosyal bilgiler dersinde, öğretim yapılırken karşılaşılan sorunlara üretilecek çözümlerin, eğitim ve öğretim kalitesini artıracığı, öğrenciye bilgi ve beceri sunmanın yanı sıra sosyalleşmesini de hızlandıracağı öngörüsüyle büyük önem taşımaktadır. Bu araştırma neticesinde sosyal bilgiler öğretiminde ortaya çıkan sorunların tespit edilmesi ve bu sorunların nasıl en aza indirilebileceğinin belirlenmesi, eğitim ve öğretimin kalitesinin artırılmasına önemli katkı sağlayacaktır. Alanyazında yapılan araştırmalara genel olarak bakıldığında, çalışmaların daha çok sosyal bilgiler dersinin öğretimi ve programının çeşitli açılardan değerlendirmesi ile ilgili olduğu görülmektedir. Ancak, sosyal bilgiler öğretimi uygulamasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunları daha geniş açılardan ele alıp inceleyen ve bunları iki farklı il merkezindeki ilköğretim okullarını örnek alarak irdeleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2004: 77). Bu araştırmada sosyal bilgiler öğretiminde karşılaşılan sorunlar, sosyal bilgiler öğretmenlerinin veri toplama aracına verdikleri yanıtlarla belirlenmeye çalışılmıştır.

2.2. Araştırmanın Evreni

Bu araştırmanın evrenini Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Denizli ve Erzurum il merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan bütün sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Evrenin tamamına ulaşıldığı için örneklem alınmamıştır. Araştırma, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Denizli ve Erzurum merkez ilköğretim okullarında, 2009-2010 öğretim yılında görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri ile sınırlıdır.

2.3. Veri Toplama Aracı

İlköğretimde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunlar ile ilgili tez danışmanının katkısıyla araştırmacı tarafından Likert tipli anket formu geliştirilmiştir. Veri toplama aracı hazırlamadan önce konu ile ilgili alanyazın incelenmiştir. Veri toplama aracı geliştirme aşamasında Acıpayam ilçesinde 2009-2010 eğitim-öğretim yılında görev yapan yaklaşık on beş sosyal bilgiler öğretmenine veri toplama aracı taslağı verilerek veri toplama aracındaki soruların; karşılaşılan sorunları kapsama yeterliliği, kullanılan kavramların ve soru biçimlerinin anlaşılabilirliği ve ölçme aracında değinilmeyen sorunlar tespit edilmiştir. Bu çalışmaların sonunda gerekli düzenlemeler yapılarak nihai veri toplama aracı hazırlanmıştır. Veri toplamak için hazırlanmış olan anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcılara uygulanan kişisel bilgi formu; ikinci bölümde sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunların ve bunların değerlendirildiği beş dereceli Likert ölçeği; kullanılmıştır. Katılımcılardan her maddenin karşısında bulunan "hiç katılmıyorum", "kısmen katılmıyorum", "fikrim yok", "kısmen katılıyorum" ve "tamamen katılıyorum" seçeneklerinden birinin işaretlenmesi istenmektedir. Üçüncü bölümde ölçme aracının sonuna eklenen açık uçlu, katılımcıların eklemek istedikleri sorunlar ve çözüm önerileri bölümünden oluşmaktadır. Veri toplama aracı kişisel bilgiler hariç 38 maddeden oluşmaktadır.

2.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Veri toplama aracıyla elde edilen verilerin analizi SPSS 15 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Veri toplama aracının güvenilirlik katsayısı $\alpha = 75$ olarak bulunmuştur. Veri toplama aracının kapsam geçerliliği için uzman görüşü alınmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'nda görev yapan 15 sosyal bilgiler öğretmeni, tez danışmanı ve başka bir üniversitedeki bir uzman görüşü alınarak veri toplama aracı yeniden yapılandırılmıştır. İlköğretim ikinci kademe sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme aracında

kişisel bilgilerin yüzdelik dağılımları ve karşılaşılan sorunlara yönelik verdikleri cevapların aritmetik ortalamaları bulunmuştur. Betimsel istatistik teknikleriyle araştırmanın bağımsız değişkenleri (cinsiyet, yaş, görev yeri, eğitim durumu, mezun olduğu branş, lisansüstü öğrenim, hizmet süresi, katıldığı hizmet içi eğitim, okulun sosyo-ekonomik durumu ve kendini yeterli bulma) analiz edilmiştir. Vardamsal istatistik teknikleri (T testi ve ANOVA) yerine, betimsel istatistik teknikleri (aritmetik ortalama) kullanılmıştır. Çünkü Kaptan (1998)'a göre bir araştırmada evrenin tamamına ulaşıldı ise vardamsal istatistik teknikleri yerine betimsel istatistik teknikleri kullanılmalıdır. Açık uçlu sorulara verilen cevaplar ise genel eğilimler ve benzerliklere göre nitel olarak analiz edilmiştir. Geliştirilen veri toplama aracında öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar ile ilgili görüşlerinin değerlendirilmesinde beşli Likert ölçeği kullanılmıştır. Katılma derecesi aralıkları $n-1/n$ formülü kullanılarak bulunmuştur. Hesaplama sonucu seçenek aralıkları arasında 0.80 olarak belirlenmiştir. Ankette kullanılan beşli Likert ölçeğine uygun olarak elde edilen puanların derecelendirilmesi ve yorumlanması için gerçek alt ve üst sınırlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 1. Likert Ölçeği Dizi Aralığı Veri Tablosu

Alt-Üst Sınırı	Nitelik Grupları
4.21 - 5.00	Tamamen Katılıyorum
3.41 - 4.20	Kısmen Katılıyorum
2.61 - 3.40	Fikrim Yok
1.81 - 2.60	Kısmen Katılmıyorum
1.00 - 1.80	Hiç Katılmıyorum

3. BULGULAR

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi olan "İlköğretimde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre sosyal bilgiler öğretiminde öğrenci, Seviye Belirleme Sınavı (SBS) - dersane, öğretmen, yöntem- teknikler ve sosyal bilgiler öğretim programından kaynaklanan sorunlar nelerdir?" sorusuna ilişkin yapılan analizler aşağıda verilmiştir:

3.1.1. Öğrenciden Kaynaklı Sorunlara İlişkin Bulgular

Tablo 2'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlere göre öğrencilerin ders öğretmenine karşı olumlu tutuma sahipken, derse karşı da kısmen olumlu tutuma sahiplerdir. Öğretmenler kendi dersinin öğrenci merkezli işlenmesini kısmen olumlu buluyor. Diğer taraftan ise öğrencilerin derste her şeyi öğretmenden beklemeleri bu dersin öğretimini kısmen olumsuz etkilediğini ve onların derste neden-sonuç ilişkisi kurma, eleştirel bakış açısını kullanma, problem çözme vb. becerilerini de kısmen sergileyebildiklerini ifade etmektedirler. Ayrıca öğrencilerin bu derste edindikleri bilgi, beceri ve değerleri günlük hayatta kısmen kullanabildiklerini belirtirken, diğer derslere göre sosyal bilgiler dersini kısmen ezber dersi olarak görmektedirler. Öğrencilerin, ders kitabı ve öğrenci çalışma kitabını ve bunların dışındaki sosyal bilgiler dersi ile ilgili yazılı ve görsel materyalleri kısmen amacına uygun kullanabildiklerini bildirmişlerdir.

Tablo 2. Öğrenciden Kaynaklı Sorunlara İlişkin Bulguların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

No	Maddeler	x	ss	Anlam
1	Öğrenciler bana karşı olumlu tutuma sahiptir.	4,60	,661	Tamamen Katılıyorum
2	Öğrenciler, Sosyal bilgiler dersine karşı olumlu tutuma sahiptir.	4,11	,960	Kısmen Katılıyorum
3	Öğrenciler, Sosyal bilgiler dersinin öğrenci merkezli işlenmesini olumlu buluyor.	4,11	1,054	Kısmen Katılıyorum
4	Öğrencilerin derste her şeyi öğretmenden beklemeleri Sosyal bilgiler dersi öğretimini olumsuz etkiliyor.	4,10	,934	Kısmen Katılıyorum

5	Öğrenciler, Sosyal bilgiler dersinde neden-sonuç ilişkisi kurma, eleştirel bakış açısını kullanma, problem çözme vb. becerileri sergileyebiliyor.	3,84	,996	Kısmen Katılıyorum
6	Öğrenciler, Sosyal bilgiler dersinde edinilen bilgi, beceri ve değerleri günlük hayatta kullanabiliyor.	3,82	,926	Kısmen Katılıyorum
7	Öğrenciler, diğer derslere göre Sosyal bilgiler dersini ezber dersi olarak görmektedir.	3,78	1,103	Kısmen Katılıyorum
8	Öğrenciler, ders kitabı dışında Sosyal bilgiler dersi ile ilgili yazılı ve görsel materyalleri yeterli derecede kullanabiliyor.	3,53	1,127	Kısmen Katılıyorum
9	Öğrenciler, sosyal bilgiler ders kitabı ve öğrenci çalışma kitabını amacına uygun kullanabiliyor.	3,50	1,180	Kısmen Katılıyorum
Toplam		3,93	,993	Kısmen Katılıyorum

3.1.2. SBS ve Dershaneden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Bulgular

Tablo 3'te katılımcı öğretmenler öğrencilerin SBS'de diğer alan sorularına göre sosyal bilgiler dersi sorularında daha başarılı olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar SBS'de çıkan soruların sosyal bilgiler müfredatı ile kısmen uyumlu olduğunu, SBS'nin varlığı ders işleme sürecinde kendini kısmen sınırladığını, SBS'nin varlığı nedeniyle derste üst düzey becerileri kısmen öğretmediğini ve dershaneye giden öğrencilerin sınıf ortamında sergiledikleri davranışların kendi motivasyonlarını kısmen etkilediğini belirtmiştir. Ayrıca katılımcılar dershaneye giden öğrencilerin sınıf ortamında sergiledikleri davranışların diğer öğrencilerin motivasyonları üzerindeki etkisi hakkında herhangi bir fikir belirtmemişlerdir.

Tablo 3. SBS-Dershaneden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Bulguların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

No	Maddeler	x	ss	Anlam
1	Öğrenciler, yılsonunda yapılan SBS' de Sosyal bilgiler alanındaki soruları diğer alanlardaki sorulara göre daha iyi yapıyor.	4,20	,839	Tamamen Katılıyorum
2	Yılsonu yapılan SBS' de çıkan sorular, Sosyal bilgiler müfredatı ile uyumludur.	4,05	1,161	Kısmen Katılıyorum
3	Sosyal bilgiler dersini işlerken, SBS'yi dikkate almak beni sınırlandırıyor.	3,56	1,345	Kısmen Katılıyorum
4	SBS nedeniyle Sosyal bilgiler dersinde üst düzey becerileri öğretemiyorum.	3,44	1,326	Kısmen Katılıyorum
5	Dershaneye giden öğrencilerin, sınıf ortamında sergiledikleri davranışlar diğer öğrencilerin motivasyonunu olumsuz etkiliyor.	3,00	1,472	Fikrim Yok
6	Dershaneye giden öğrencilerin, sınıf ortamında sergiledikleri davranışlar benim motivasyonunu olumsuz etkiliyor.	2,11	1,466	Kısmen Katılmıyorum
Toplam		3,40	1,268	Kısmen Katılıyorum

3.1.3. Öğretmenden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Bulgular

Tablo 4'e göre öğretmenler dersin işleniş sırasındaki öğretim ve disiplin kaynaklı sorunları tamamen çözebildiklerini ve teknoloji kullanımı konusunda kendilerini yeterli gördüklerini belirtmiştir. Öğretmenler mesleki yayınları takip etme; öğrenciyi rehberlik eden role adapte olma; sosyal bilgiler öğretmenin mesleki ve toplumsal statüsü ile aldığı maaşın düzeyinin motivasyonlarına etkisi ile ilgili maddelere kısmen katılmıştır. Ayrıca ulaşım ve barınma sorunu yaşamadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 4. Öğretmenden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Bulguların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

No	Maddeler	x	ss	Anlam
1	Dersin işlenişi sırasında meydana gelen öğretim ile ilgili sorunları çözebiliyorum.	4,65	,638	Tamamen Katılıyorum
2	Dersin işlenişi sırasında meydana gelen disiplin sorunlarını çözebiliyorum.	4,53	,829	Tamamen Katılıyorum
3	Yeni eğitim teknolojilerini kullanabilme yeterliliğine sahibim.	4,34	,937	Tamamen Katılıyorum
4	Sosyal bilgiler ile ilgili güncel bilgileri ve mesleki yayınları takip ederek kendimi geliştiriyorum.	4,17	,865	Kısmen Katılıyorum
5	Sosyal bilgiler dersinde bilgiyi öğrenciye hazır veren rolden, öğrenciye rehberlik eden role adapte olabildim.	4,16	,840	Kısmen Katılıyorum
6	Sosyal bilgiler öğretmeni olarak meslekî ve toplumsal statümden memnunum.	3,8	1,373	Kısmen Katılıyorum
7	Öğretmenlik mesleğinden kazandığım maaşın düzeyi motivasyonumu olumsuz etkiliyor.	3,41	1,540	Kısmen Katılıyorum
8	Çalıştığım yerde ulaşım ve barınma sorunu yaşıyorum.	1,93	1,520	Kısmen Katılmıyorum
Toplam		3,88	1,068	Kısmen Katılıyorum

3.1.4. Yöntem ve Teknikten Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Bulgular

Tablo 5 incelendiğinde yöntem ve teknikten kaynaklanan sorunlar ile ilgili olarak katılımcılar öğrenci merkezli yaklaşımlar ve bu yaklaşımların derste nasıl uygulanacağı hakkında da yeterince bilgi sahibi olduklarını belirtmiştir. Derste öğrenci merkezli yaklaşımları kısmen doğru ve etkili bir şekilde uygulayabildiklerini, derste geleneksel yöntemleri kısmen kullandıklarını, sosyal bilgiler dersine ait sınıf uygulaması sayesinde dersi kısmen daha etkin ve verimli bir şekilde işlediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcılar sosyal bilgiler dersini öğrenci merkezli yaklaşımlarla işlediğinde müfredatı yetiştirme ve sınıflarının yeterli araç-gereç donanımı sahip olma konularında bir fikri olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 5. Yöntem-Teknikten Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Bulguların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

No	Maddeler	x	ss	Anlam
1	Öğrenci merkezli yaklaşımlar (yapılandırıcılık, çoklu zekâ, problem çözme vb.) hakkında yeterince bilgi sahibiyim.	4,25	,809	Tamamen Katılıyorum
2	Öğrenci merkezli yaklaşımların derste nasıl uygulanacağı hakkında yeterince bilgi sahibiyim	4,25	,797	Tamamen Katılıyorum
3	Ders işlerken öğrenci merkezli yaklaşımları doğru ve etkili bir şekilde uygulayabiliyorum	4,11	,794	Kısmen Katılıyorum
4	Geleneksel yöntemleri (düz anlatım, soru-cevap vb.) derste sürekli kullanıyorum.	3,63	1,131	Kısmen Katılıyorum
5	Sosyal bilgiler dersine ait sınıf uygulaması sayesinde dersi, daha etkin ve verimli bir şekilde işliyorum.	3,47	1,423	Kısmen Katılıyorum
6	Sosyal bilgiler dersine ait sınıfım, dersi verimli ve etkili bir şekilde işleyebilmem için yeterli araç-gereç donanımı sahiptir.	3,01	1,516	Fikrim Yok
7	Sosyal bilgiler dersini öğrenci merkezli yaklaşımlarla işlediğimde müfredatı yetiştirebiliyorum.	3,01	1,503	Fikrim Yok
Toplam		3,48	1,186	Kısmen Katılıyorum

3.1.5. Müfredattan Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Bulgular

Tablo 6 incelendiğinde müfredattan kaynaklanan sorunlar ile ilgili olarak katılımcı öğretmenler bu dersin öğrencilere ulusal ve evrensel değerleri kazandırdığına, 4. ve 5. sınıflardaki sosyal bilgiler

dersinin branş öğretmeni tarafından verilmesinin daha etkili olacağına tamamen katıldıklarını belirtmiştir. Katılımcılar bu dersin ulusal ve evrensel değerlerle ilgili kavramları öğrencilere kısmen kazandırdığını; öğrencileri kısmen toplumsallaştırdığını ve etkin vatandaş yetiştirmek için kısmen yeterli olduğunu belirtmiştir. Ayrıca katılımcılar sosyal bilgiler programı ile bu programın nasıl uygulanacağıyla ilgili detaylı hizmet içi eğitime ihtiyaç duyma konusunda bir fikir belirtmezken, haftalık sosyal bilgiler ders saatinin müfredatı yetiştirmek için yeterli olmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 6. Müfredattan Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Bulguların Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

No	Maddeler	x	ss	Anlam
1	Sosyal bilgiler dersi sayesinde öğrencilerin ulusal değerleri kazandığına inanıyorum.	4,32	,970	Tamamen Katılıyorum
2	I. Kademe Sosyal bilgiler dersinin, Sosyal bilgiler öğretmeni tarafından verilmesi II. kademe sosyal bilgiler öğretimini daha verimli hale getirebilir.	4,27	1,105	Tamamen Katılıyorum
3	Sosyal bilgiler dersi sayesinde öğrencilerin evrensel değerleri kazandığına inanıyorum.	4,23	,966	Tamamen Katılıyorum
4	Sosyal bilgiler dersinin gerektirdiği ulusal ve evrensel değerlerle ilgili kavramları öğrencilerin kazandığına inanıyorum.	4,06	,960	Kısmen Katılıyorum
5	Sosyal bilgiler dersi sayesinde öğrencilerin yeterince toplumsallaşıyor.	3,91	,891	Kısmen Katılıyorum
6	Sosyal bilgiler dersi, dersin ana misyonu olan etkin vatandaş yetiştirmek için yeterlidir.	3,80	1,172	Kısmen Katılıyorum
7	Sosyal bilgiler programı ve nasıl uygulanacağıyla ilgili detaylı hizmet içi eğitime ihtiyaç duyuyorum.	3,16	1,497	Fikrim Yok
8	Sosyal bilgiler dersinin haftada 3 saat olması, ders kitabını yetiştirmem için yeterlidir.	2,14	1,517	Kısmen Katılmıyorum
Toplam		3,74	1,135	Kısmen Katılıyorum

3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci temel alt problemi olan “İlköğretimde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler öğretiminden kaynaklanan sorunlara ilişkin görüşleri ile onların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, mezun olduğu branş, hizmet süreleri, lisansüstü öğrenim durumları, görev yaptığı okulun sosyo-ekonomik yapısı, kendini yeterli bulma ve görev yerleri değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusuna ilişkin yapılan analizler aşağıda verilmiştir:

3.2.1. Öğrenciden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Görüşlerin Bağımsız Değişkenlere Göre Analizi

Tablo 7’de görüldüğü gibi öğrenciden kaynaklanan sorunlar konusunda katılımcı öğretmenlerin cinsiyetlerine, görev yerlerine, hizmet içi eğitimlerine, yaş gruplarına, eğitim durumlarına, mezun olduğu branşa, lisansüstü öğrenimine, hizmet sürelerine, görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik yapısına ve sosyal bilgiler dersinde kendilerini yeterli bulma durumlarına göre ortalamalar arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 7. Öğrenciden Kaynaklanan Sorunların Bazı Değişkenlere Göre Analizi

Değişken		n	x	ss
Cinsiyet	Bay	135	3,93	430
	Bayan	99	3,93	443
Görev yeri	Denizli	126	3,94	,432
	Erzurum	108	3,92	,439
Hizmet içi eğitim	Evet	143	3,96	,427
	Hayır	91	3,88	,443

Yaş	21-30 yaş arası	53	3,90	,487
	31-40 yaş arası	111	3,90	,441
	41-50 yaş arası	40	3,95	,366
	51 yaş ve üzeri	30	4,05	,386
Eğitim durumu	Eğitim enstitüsü	27	3,98	,355
	Eğitim fakültesi	159	3,93	,442
	Fen-edebiyat fakültesi	48	3,91	,455
Mezun Olduğu Branş	Sosyal bilgiler	74	3,91	,484
	Tarih	114	3,92	,429
	Coğrafya	46	3,99	,359
Lisansüstü öğrenim	Yüksek lisans	19	3,88	,431
	Hayır (bitirmedim)	215	3,94	,435
Hizmet süresi	0-5 yıl arası	30	3,82	,521
	6-10 yıl arası	69	3,95	,471
	11-15 yıl arası	63	3,87	,413
	16-20 yıl arası	27	4,02	,325
	21 yıl ve üstü	45	3,99	,389
Okulun Sosyo - Ekonomik Durumu	Düşük	90	3,82	,468
	Orta	123	3,99	,414
	Yüksek	21	4,02	,306
Kendini yeterli bulma	Evet	188	3,99	,413
	Hayır	46	3,69	,448

3.2.2. SBS ve Dershaneden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Görüşlerin Bağımsız Değişkenlere Göre Analizi.

Tablo 8'e göre katılımcıların SBS ve dershaneden kaynaklanan sorunları onların cinsiyetlerine, görev yerlerine, yaşlarına, eğitim durumlarına, mezun olduğu branşa, lisansüstü öğrenimlerine, hizmet içi eğitimlerine ve kendini yeterli bulma durumuna göre ortalamaları ele alındığında önemli bir farklılık bulunmamıştır. Katılımcıların SBS ve dershaneden kaynaklanan sorunlar konusunda öğretmenlerin görev yaptığı okulun sosyo-ekonomik durumuna göre önemli farklılık vardır. Sosyoekonomik durumu orta ve yüksek düzeyli okullar kısmen katıldığına, sosyo-ekonomik durumu düşük düzeyli okullar ise fikri olmadığını belirtmişlerdir. Buradan orta ve yüksek düzeyli okullarda görev yapan öğretmenlerin SBS ve dershane baskısı altında olduklarını söyleyebiliriz. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin SBS ve dershaneden kaynaklanan sorunlara ilişkin öğretmenlerin hizmet sürelerine göre de farklılık vardır. Hizmet süresi 0-5 yıl ve 11-15 yıl arası olan öğretmenler fikri olmadığını, hizmet süreleri 6-10 yıl, 16-20 yıl ve 21 yıl ve üzeri öğretmenler kısmen katıldığını belirttiler. Buradan hizmet süresi fazla olan öğretmenlerin hizmet süreleri az olan öğretmenlere göre SBS ve dershaneden kaynaklanan sorunları önemli gördükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 8. SBS ve Dershaneden Kaynaklanan Sorunların Bazı Değişkenlere Göre Analizi

Değişken	n	x	ss	
Cinsiyet	Bay	135	3,37	,678
	Bayan	99	3,45	,594
Görev yeri	Denizli	126	3,44	,609
	Erzurum	108	3,36	,684
Hizmet içi eğitim	Evet	143	3,38	,640
	Hayır	91	3,44	,654
Yaş	21-30 yaş arası	53	3,32	,610
	31-40 yaş arası	111	3,38	,592
	41-50 yaş arası	40	3,43	,748
	51 yaş ve üzeri	30	3,58	,734
Eğitim durumu	Eğitim enstitüsü	27	3,48	,801
	Eğitim fakültesi	159	3,38	,612

	Fen-edebiyat fakültesi	48	3,45	,662
	Sosyal bilgiler	74	3,36	,613
Mezun Olduğu Branş	Tarih	114	3,43	,657
	Coğrafya	46	3,39	,673
Lisansüstü öğrenim	Yüksek lisans	19	3,77	,716
	Hayır (bitirmedim)	215	3,37	,630
	0-5 yıl arası	30	3,17	,584
	6-10 yıl arası	69	3,49	,566
Hizmet süresi	11-15 yıl arası	63	3,29	,597
	16-20 yıl arası	27	3,47	,703
	21 yıl ve üstü	45	3,54	,770
Okulun Sosyo - Ekonomik Durumu	Düşük	90	3,27	,628
	Orta	123	3,45	,631
	Yüksek	21	3,72	,679
Kendini yeterli bulma	Evet	188	3,41	,648
	Hayır	46	3,37	,636

3.2.3. Öğretmenlerden Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Görüşlerin Bağımsız Değişkenlere Göre Analizi

Tablo 9'a göre öğretmenlerden kaynaklanan sorunlar konusunda, katılımcı öğretmenlerin cinsiyetlerine, görev yerlerine, hizmet içi eğitimlerine, eğitim durumlarına, mezun olduğu branşa, lisansüstü öğrenimlerine, hizmet sürelerine, görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik yapısına ve sosyal bilgiler dersinde kendilerini yeterli bulma durumlarına göre ortalamaları ele alındığında ortalamalar arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır. Katılımcıların öğretmenlerden kaynaklanan sorunlara ilişkin yaş gruplarına ait ortalamaları ele alındığında ise ortalamalar arasında önemli farklılık vardır. 21-30 yaş arası, 31-40 yaş arası ve 41-50 yaş arası öğretmenlerden kaynaklanan sorunlara kısmen katıldıklarını; 51 yaş ve üzeri olanlar ise fikri olmadığını belirtmişlerdir. Buradan daha genç öğretmenlerin en yaşlı sosyal bilgiler öğretmenlerine göre öğretmenlerden kaynaklanan sorunları önemli gördükleri ortaya çıkmaktadır.

Tablo 9. Öğretmenlerden Kaynaklanan Sorunların Bazı Değişkenlere Göre Analizi

Değişken		n	x	ss
Cinsiyet	Bay	135	3,88	,407
	Bayan	99	3,78	,425
Görev yeri	Denizli	126	3,85	,424
	Erzurum	108	3,91	,400
Hizmet içi eğitim	Evet	143	3,93	,388
	Hayır	91	3,80	,441
Yaş	21-30 yaş arası	53	3,83	,385
	31-40 yaş arası	111	3,84	,423
	41-50 yaş arası	40	3,90	,403
	51 yaş ve üzeri	30	4,09	,392
Eğitim durumu	Eğitim enstitüsü	27	4,00	,374
	Eğitim fakültesi	159	3,86	,421
	Fen-edebiyat fakültesi	48	3,88	,406
Mezun Olduğu Branş	Sosyal bilgiler	74	3,83	,408
	Tarih	114	3,87	,416
	Coğrafya	46	3,98	,404
	Yüksek lisans	19	3,84	,324
Lisansüstü öğrenim	Hayır (bitirmedim)	215	3,88	,421
Hizmet süresi	0-5 yıl arası	30	3,80	,428
	6-10 yıl arası	69	3,82	,404

	11-15 yıl arası	63	3,87	,435
	16-20 yıl arası	27	3,97	,386
	21 yıl ve üstü	45	3,88	,386
Okulun Sosyo - Ekonomik Durumu	Düşük	90	3,88	,441
	Orta	123	3,87	,414
	Yüksek	21	3,94	,272
Kendini yeterli bulma	Evet	188	3,94	,378
	Hayır	46	3,62	,456

3.2.4. Yöntem ve Teknikten Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Görüşlerin Bağımsız Değişkenlere Göre Analizi

Tablo 10'a göre yöntem ve teknikten kaynaklanan sorunlar konusunda katılımcı öğretmenlerin cinsiyetlerine, görev yerlerine, hizmet içi eğitimlerine, eğitim durumlarına, mezun olduğu bransa, lisansüstü öğrenimlerine, farklı yaş gruplarına, farklı eğitim durumlarına, hizmet sürelerine, görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik yapısına ve sosyal bilgiler dersinde kendilerini yeterli bulma durumlarına göre ortalamaları ele alındığında ortalamalar arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır.

Tablo 10. Öğretmenden Kaynaklanan Sorunların Bazı Değişkenlere Göre Analizi

Değişken		n	x	ss
Cinsiyet	Bay	135	3,64	,673
	Bayan	99	3,70	,561
Görev yeri	Denizli	126	3,60	,581
	Erzurum	108	3,76	,636
Hizmet içi eğitim	Evet	143	3,70	,585
	Hayır	91	3,63	,648
Yaş	21-30 yaş arası	53	3,61	,633
	31-40 yaş arası	111	3,55	,593
	41-50 yaş arası	40	3,86	,489
	51 yaş ve üzeri	30	4,00	,626
Eğitim durumu	Eğitim enstitüsü	27	3,84	,605
	Eğitim fakültesi	159	3,62	,600
	Fen-edebiyat fakültesi	48	3,76	,634
Mezun Olduğu branş	Sosyal bilgiler	74	3,70	,618
	Tarih	114	3,64	,627
	Coğrafya	46	3,71	,563
Lisansüstü öğrenim	Yüksek lisans	19	3,94	,610
	Hayır (bitirmedim)	215	3,65	,606
Hizmet süresi	0-5 yıl arası	30	3,61	,521
	6-10 yıl arası	69	3,53	,702
	11-15 yıl arası	63	3,62	,542
	16-20 yıl arası	27	3,80	,499
	21 yıl ve üstü	45	3,94	,589
Okulun sosyo-ekonomik durumu	Düşük	90	3,60	,626
	Orta	123	3,73	,587
	Yüksek	21	3,65	,667
Kendini yeterli bulma	Evet	188	3,72	,567
	Hayır	46	3,48	,739

3.2.5. Müfredattan Kaynaklanan Sorunlara İlişkin Görüşlerin Bağımsız Değişkenlere Göre Analizi

Tablo 11'e göre müfredattan kaynaklanan sorunlar konusunda katılımcı öğretmenlerin cinsiyetlerine, görev yerlerine, hizmet içi eğitimlerine, eğitim durumlarına, mezun olduğu bransa, lisansüstü öğrenimine, hizmet sürelerine, görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik yapısına ve sosyal bilgiler

dersinde kendilerini yeterli bulma durumlarına göre analiz edildiğinde bunların alt boyutları arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin müfredattan kaynaklanan sorunlara ilişkin yaş gruplarına göre ortalamalar arasında önemli bir farklılık ortaya çıkmıştır. Buradan en yaşlı olan sosyal bilgiler öğretmenleri, daha genç olan öğretmenlere göre müfredatla ilgili sorunları daha önemli gördükleri sonucu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 11. Müfredattan Kaynaklanan Sorunların Bazı Değişkenlere Göre Analizi

Değişken	n	x	Ss	
Cinsiyet	Bay	135	3,75	,560
	Bayan	99	3,73	,602
Görev yeri	Denizli	126	3,63	,550
	Erzurum	108	3,86	,559
Hizmet içi eğitim	Evet	143	3,74	,594
	Hayır	91	3,73	,570
Yaş	21-30 yaş arası	53	3,77	,472
	31-40 yaş arası	111	3,67	,603
	41-50 yaş arası	40	3,73	,597
	51 yaş ve üzeri	30	4,93	,651
Eğitim durumu	Eğitim enstitüsü	27	3,76	,632
	Eğitim fakültesi	159	3,72	,567
	Fen-edebiyat fakültesi	48	3,79	,618
Mezun Olduğu Branş	Sosyal bilgiler	74	3,80	,547
	Tarih	114	3,65	,612
	Coğrafya	46	3,85	,544
Lisansüstü öğrenim	Yüksek lisans	19	3,85	,565
	Hayır (bitirmedim)	215	3,73	,585
Hizmet süresi	0-5 yıl arası	30	3,79	,414
	6-10 yıl arası	69	3,69	,545
	11-15 yıl arası	63	3,67	,661
	16-20 yıl arası	27	3,70	,626
	21 yıl ve üstü	45	3,90	,589
Okulun Sosyo - Ekonomik Durumu	Düşük	90	3,67	,603
	Orta	123	3,79	,551
	Yüksek	21	3,75	,683
Kendini yeterli bulma	Evet	188	3,74	,572
	Hayır	46	3,71	,634

3.3. Açık Uçlu Soruya İlişkin Bulgular

Katılımcılara veri toplama aracının sonuna eklenen "Bunların dışında sizin karşılaştığınız sorunlar ve bunlara çözüm önerileriniz varsa lütfen yazar mısınız?" açık uçlu soru yöneltilmiştir. Katılımcılar öğrencilerin kurallara uymama ve olumsuz davranışlarının (disiplin sorunu) arttığını; öğrenciye yaptırım gücünün gün geçtikçe azaldığını; bu dersim müfredatı, hedefleri, uygulama yöntemleri ile mevcut SBS sistemi (merkezi sınavların varlığı ile) arasında ciddi bir çelişki olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca onların evrak hazırlama uğraşı da motivasyonlarını olumsuz etkilemektedir. Müfredat ile haftalık ders saati arasında uyumsuzluk olduğu, ders kitaplarının içeriğinin yoğun olduğu, kazanımların açık ve net olmadığı, farklı yayınevlerine çıkardığı kitapların birbiri ile uyumsuz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri, öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ve öğretmenine karşı olumlu tutuma sahip olduğunu belirtmişlerdir. Bu durum dersin sevildiğinin göstergesidir.

Daha önce yapılan Ergin (2006)'in araştırmasında öğrencilerin sosyal bilgiler dersine olumlu baktıkları sonucuyla paralellik göstermektedir.

Öğretmenler, öğrencilerin derste her şeyi öğretmenden beklmelerinin sosyal bilgiler öğretimini olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Bu öğrencilerin eski alışkanlıklarından kurtulamadıklarının göstergesidir. Bu sonuç daha önce yapılan Atbaşı (2007)'nın araştırmasında öğrencilerin derste aktif olmaktan çok, her şeyi öğretmenden bekledikleri sonucuyla örtüşmektedir.

Sosyal bilgiler sınıfının dersi verimli ve etkili bir şekilde işleyebilmeleri için yeterli ders araç ve gereçlerine sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Bu sonuç daha önce yapılan MEB (2006), Yazıcı (2001), Atbaşı (2007), Tahiroğlu (2006) ve Polat (2006)'in araştırmalarında ulaştıkları sosyal bilgiler dersinde araç ve gereç yetersizliği olduğu sonucuyla paralellik göstermektedir.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri sosyal bilgiler dersinin haftada üç saat olmasının, ders kitabındaki ünite ve konuları yetiştirmek için kısmen yeterli olmadığını belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler dersinin haftada üç saat olması müfredatın zamanında bitirilmesine yetmediği söylenebilir. Bu sonuç daha önce yapılan MEB (2006), Akdeniz (2008), Güner (1995), Akdeniz (2008) ve Arslantaş (2007)'in araştırmalarında ulaştıkları sosyal bilgiler ders saatinin müfredatı yetiştirmek için yetersiz olduğu bu araştırma sonucuyla örtüşmektedir.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri, öğrenci merkezli yaklaşımlar ve bu yaklaşımların derste nasıl uygulanacağı hakkında yeterince bilgi sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Bu durum öğretmenlerin çağdaş yöntem ve tekniklerde kendilerine güvendiklerinin bir göstergesidir. Ancak öğretmenlerin sosyal bilgiler dersinde bilgiyi öğrenciye hazır veren rolden, öğrenciye rehberlik eden role kısmen adapte olabildiğini belirtmeleri bir çelişkidir. Buradan hareketle sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrenci merkezli yaklaşımları derslerinde tam olarak uygulamadıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların I. kademe sosyal bilgiler dersine branş öğretmeninin girmesi, bu dersin öğretiminin daha verimli hale getireceğini belirtmeleri 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler derslerine sınıf öğretmeni yerine sosyal bilgiler öğretmeni girmesi daha isabetli olacaktır. Çünkü I. kademe de bazı sınıf öğretmenleri sosyal bilgiler dersinin bir kısmını daha önemli olarak gördükleri derslere ayırabiliyor. Sonuçta ikinci kademeye gelen öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde hazır bulunuşluğunu azaltmaktadır. Yazıcı (2001) ve Polat (2006)'ın araştırmalarında ulaştıkları 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler dersine, sosyal bilgiler öğretmenlerinin girmesinin gerekli olduğu sonucuyla benzerdir.

Sosyal bilgiler öğretmeni olarak mesleki ve toplumsal statüsünden kısmen memnun olduğunu belirtmeleri öğretmenlerin mesleki ve toplumsal statülerinin olması gereken yerde olmadığını söyleyebiliriz. Sosyal bilgiler ile ilgili güncel bilgileri ve mesleki yayınları kısmen takip etmeleri kendilerini geliştirme eğilimlerinin az olduğunun ya da kendilerini bu konuda yeterli gördüklerinin göstergesidir.

Araştırma bulguları birkaç istisna dışında genel olarak ele alındığında katılımcıların sosyal bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunlar hakkındaki görüşleri ile onların cinsiyetlerine, görev yerlerine, hizmet içi eğitimlerine, yaş gruplarına, eğitim durumlarına, mezun olduğu bransa, lisansüstü öğrenimlerine, hizmet sürelerine, görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik yapısına ve sosyal bilgiler dersinde kendilerini yeterli bulma durumlarına göre ortalamaları ele alındığında ortalamalar arasında önemli bir farklılık bulunmamıştır.

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak şunlar önerilebilir:

1. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenleri, müfredatı yetiştirmediklerini belirtmişlerdir. Bunun sonucunda ders saati artırılabilir ya da dersin içeriği azaltılabilir.
2. Katılımcıların, SBS'yi dikkate almak ders öğretmenini kısmen sınırlandırdığını ve SBS nedeniyle derste üst düzey becerileri kısmen öğretmediklerini belirtmişlerdir. Bir üst eğitim kurumuna geçiş için uygulanan merkezi sınavlar kaldırılabilir veya alternatif bir değerlendirme sistemi uygulanabilir.

3. Benzer araştırma, sosyal bilgiler öğretiminde karşılaşılan sorunları daha kapsamlı tespit edilmesi için MEB tarafından yapılabilir.
4. Bu araştırma, öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretiminde karşılaştıkları sorunları ele almıştır. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde karşılaştıkları sorunların tespiti ile ilgili araştırma yapılabilir.

KAYNAKÇA

Akar, C. (2001). Sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

Akdeniz, N. (2008). Altıncı sınıf sosyal bilgiler yeni ders programının uygulanmasında karşılaşılan güçlükler (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Alataş, F. (2008). İlköğretim Programında 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretiminde karşılaşılan sorunlar (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Arslantaş, S. (2006). Altıncı ve yedinci sınıflarda sosyal bilgiler dersi program uygulamalarında karşılaşılan sorunların öğretmen görüşleri açısından incelenmesi: Malatya İli Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

Aşkar, P. vd. (2005). Yeni Öğretim Programlarına İnceleme ve Değerlendirme Raporu. Sabancı Üniversitesi Eğitim Reformu Girişimi, İstanbul.

Atbaşı, C. (2007). İlköğretim II. kademe (6. ve 7. sınıfta) sosyal bilgiler dersinin öğretimi ve öğretiminde yaşanan güçlükler: Aksaray örneği. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Çevik, E. (2009). İlköğretim II. kademe sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin yazılı sınav soruları ile seviye belirleme sınavı sorularının programa uygunluğunun incelenmesi. (Yüksek lisans tezi), Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde

Ergin, A. (2006). İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumları. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

Güner, C. (1995). Öğretmenlerin, öğrencilerin okuldaki akademik başarılarına etkileri üzerine bir araştırma. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir

Işık, Y. (2001). İlköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler programının sınıf ortamında öğretilmesinde karşılaşılan güçlüklerle ilgili uzman, müfettiş ve öğretmen görüşleri. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kaptan, S. (1998). Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri. Tek Işık Ofset Tesisleri, Ankara.

Karasar, N. (2004). Bilimsel araştırma yöntemi. Nobel Basımevi, Ankara.

Kaymakçı, S. (2009). Yeni sosyal bilgiler programı neler getirdi. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi 5 (29), 1530-1545

Kavcar, C. (1987). Yüksek öğretmen okulunun öğretmen yetiştirmedeki yeri. Öğretmen Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarının Dünü, Bugünü Geleceği Sempozyumu, Ankara.

MEB. (2006). Temel eğitim destek programı öğretim programlarının değerlendirme raporu: Sosyal Bilgiler Dersi. EARGED. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Polat, F. (2006). İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler öğretiminde öğretmenlerin kullandıkları yöntemler ve karşılaştıkları sorunlar: Afyonkarahisar örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Sığan, C. (1997). İlkokulda sosyal bilgiler dersinin etkinliği azaltan faktörlerin azaltılması. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tahiroğlu, M. (2006). İlköğretim okulları ikinci kademesinde sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin, sosyal bilgiler dersi öğretiminde karşılaştıkları güçlükler. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Toklu, S. (1997). Öğretmen algısına göre ilkokul 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde karşılaşılan sorunlar üzerine araştırma. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Yazıcı, A. İ. (2001). İlköğretim okulları birinci ve ikinci kademe sosyal bilgiler öğretiminin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.